

На правах рукопису

КОЛОДІЗЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ
ПІДПРИЄМСТВА
НА ЕКОНОМІЮ МАТЕРІАЛІВ**

Спеціальність 08.00.05. — «Економіка, планування,
організація управління народним господарством
та його галузями (промисловість)»

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

00778860 (-)

ХАРКІВСЬКИЙ ІНЖЕНЕРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

На правах рукопису

КОЛОДІЗЕВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА
НА ЕКОНОМІЮ МАТЕРІАЛІВ

Спеціальність 08.00.05. - "Економіка, планування,
організація управління народним господарством
та його галузями /промисловість/"

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Робота виконана на кафедрі аналізу господарчої діяльності Харківського інженерно-економічного інституту.

Науковий керівник - доктор економічних наук,
професор С.А.КУЛІШ.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
професор В.М.ГРИНЬОВА,
кандидат економічних наук,
доцент Олійник Л.У.

Провідна установа - ВО "Харківське моторобудівне підприємство "Сerp і молот".

Захист дисертації відбудеться "10" листопада 1994 р.
о 13 годині на засіданні спеціалізованої ради, шифр К 068.2І.0І,
з присудження вченого ступеня кандидата економічних наук в Харківському інженерно-економічному інституті за адресою: ЗІ000І,
Харків, пр. Леніна, 9-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотечі Харківського інженерно-економічного інституту.

Автореферат розісланий "6" січня 1994 р.

Вчений секретар
спеціалізованої ради,
кандидат економічних наук,
доцент

 С.Ф.ТКАЧОВ

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

I. I. Актуальність проблеми. В умовах кризового економічного стану на Україні, занепаду промислового виробництва, ускладнення фінансового стану підприємств та установ, різкого зростання цін на сировину, матеріали, продукцію виробничо-технічного призначення і товари народного споживання, неухильного зростання рівня матеріальних витрат проблема зниження матеріаломісткості набула виключної гостроти. При цьому основним споживачем значного обсягу матеріальних ресурсів є машинобудування - галузь, яка визначає ефективність виробництва в народногосподарському масштабі. Перетворення в суспільстві пов'язані з принциповими змінами не тільки цілей розвитку машинобудівних підприємств, але й методів досягнення найкращих результатів їх виробничо-господарської діяльності. В цьому плані великий інтерес викликає маркетинг, як певна система господарювання, як метод рішення виробничо-ринкових проблем.

Гострий дефіцит ресурсів та, відповідно, високі ціни на них роблять неможливим для підприємств зниження /або хоча б збереження на колишньому рівні/ витрат виробництва. Зростання цін на вироблену продукцію зумовлене зростанням витрат виробництва, як правило, стримується фінансовими можливостями підприємств-замовників даної продукції. В цій ситуації підприємства повинні приділяти більшу увагу таким сферам, як реалізація та збут продукції, збільшення доходів та поліпшення свого фінансового стану, а також такому управлінню виробництвом, яке б вело до зниження рівня витрат. Підприємства повинні робити ставку і на зниження витрат, і на збільшення доходів.

За допомогою маркетингу підприємства-виробники засобів

виробництва, спираючись на виявлення та задоволення динамічного попиту, зможуть досягти високого прибутку.

Державна незалежність та ринкові відносини дозволяють застосовувати маркетингову концепцію індикативного планування та прогнозування розвитку економіки України, яка націлює на зменшення частки надмірних, відносно власних потреб, енергомістких та екологічно брудних виробництв; на зростання частки соціально спрямованих галузей народного господарства.

Широке коло питань, пов'язаних із теорією та практикою економіки матеріальних ресурсів і маркетингом, розглядається в роботах О.М.Алимова, Дж.Болта, Є.І.Богуславського, В.Ф.Беседіна, В.М.Гриньової, С.А.Куліша, Ф.Котлера, Д.С.Львова, Г.С.Одінцової, В.І.Одесса, А.М.Поляка, А.П.Савченка, А.М.Федорищевої, В.Є.Хруцького, М.Г.Чумаценка та інших економістів.

Однак, результати аналізу господарської діяльності підприємств свідчать про необхідність подальшого поглиблення наукових досліджень в області раціоналізації матеріалоспоживання з урахуванням використання маркетингової стратегії та тактики, що й визначило вибір теми дисертаційної роботи.

1.2. Метою дисертаційної роботи є пошук резервів економіки матеріальних ресурсів в процесі реалізації підприємствами маркетингової ресурсозберігаючої стратегії та тактики.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі задачі: визначена роль маркетингу у вирішенні проблем ресурсозбереження на підприємствах;

досліджені напрямки оптимізації управління внутрішньозаводським матеріальним потоком;

досліджені особливості руху матеріальних ресурсів в межах СНД на сучасному етапі;

дана оцінка та визначені напрямки удосконалення нормативної бази витрат матеріалів, складського господарства та матеріально-технічного забезпечення підприємств;

обґрунтовані пропозиції щодо зміцнення договірної дисципліни в умовах ринкових відносин;

розглянуті питання оптимізації технологічного фактору ресурсозбереження;

досліджена роль функціонально-вартісного аналізу /ФВА/ реалізації маркетингової ресурсозберігаючої стратегії на підприємствах;

розглянуто напрямки екологізації економіки України, досліджені соціально-економічні наслідки впливу на навколишнє середовище шкідливих викидів;

проаналізовано проблеми забезпечення підприємств паливно-енергетичними ресурсами /ПЕР/.

І.3. Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є пошук резервів економного використання матеріальних ресурсів на основі принципів оптимальної маркетингової стратегії.

Об'єкт досліджень - виробничо-комерційна діяльність промислових підприємств, зовнішні та внутрішні потоки матеріальних ресурсів в машинобудуванні.

І.4. Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи є фундаментальні та прикладні дослідження провідних вітчизняних та іноземних економістів, закони Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативні акти.

Інформаційною базою дослідження є дані статистичною та бухгалтерської звітності машинобудівних підприємств Харківського регіону, матеріали преси та розробок промислових підпри-

емств України; розробки науково-дослідних інститутів з проблем ресурсозберігання.

В процесі проведеного дослідження використовувався комплекс наукових методів: системний підхід, методи математичного аналізу, математичної статистики, кореляційного аналізу, економіко-математичні методи теорії масового обслуговування, методи сіткового планування.

І.5. Наукова новизна дослідження полягає у подальшому: уточнена роль маркетингу в розробці резервів ресурсозберігання на підприємствах;

визначені умови узгодження оптимальної області маневрування матеріальними ресурсами з виробничою програмою підприємства;

проаналізовані наслідки розриву господарських зв'язків між країнами СНД з точки зору забезпеченості матеріальними ресурсами;

розроблені практичні пропозиції щодо застосування принципів логістики в управлінні внутрішньозаводськими матеріальними потоками;

визначені критерії ефективності управління матеріальними ресурсами на підприємствах;

доповнена методика аналізу матеріальних норм за показником відносного виконання планових норм, визначено закон розподілу цього показника;

обґрунтована необхідність та запропоновано порядок комплексного дослідження існуючих норм;

запропоновано використання сіткового планування в управлінні вдосконаленням нормативної бази витрат матеріалів;

виявлено недоліки в організації розвантаження транспортних засобів на підприємствах;

досліджено наслідки створення дефіцитних ситуацій на підприємствах в результаті низької договірної дисципліни; проаналізовано причини низької договірної дисципліни на сучасному етапі;

узагальнені системи матеріального стимулювання, що застосовуються в області матеріалозберігання;

запропоновано критерій оцінки оптимальності технологічних процесів, що застосовуються на підприємствах, доповнено методику аналізу використання матеріалів за критерієм умовної маси технологічних відходів;

уточнена роль ФВА в системі економії матеріальних ресурсів.

1.6. Практична цінність дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції доведені до конкретних розрахунково-аналітичних методів та пропозицій.

Запропонований в дисертаційній роботі підхід до вирішення проблеми економії матеріальних ресурсів дозволить підприємствам обґрунтовано сформулювати виробничу програму, яка забезпечить найбільш повне та ефективне використання наявних матеріальних ресурсів та водночас задовольнить попит потенційних покупців; забезпечить успішне маневрування матеріальними ресурсами в умовах можливих корективів виробничої програми. Практичне значення мають розроблені в дисертації пропозиції щодо пошуку та реалізації резервів інтенсифікації використання матеріальних ресурсів, щодо екологізації промислового виробництва на Україні шляхом активного впровадження маловідходних та безвідходних технологій.

1.7. Апробація роботи. Основні результати досліджень, висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, були темами доповідей та отримали схвальні відгуки на науково-практичних

конференціях в Москві, Києві, Донецьку, Пензі, а також в Харківському інженерно-економічному інституті.

Пропозиції та практичні рекомендації, розроблені в дисертаційній роботі, були апробовані на машинобудівних підприємствах Харкова, а саме: на виробничому об'єднанні "Харківський моторобудівний завод "Серп і молот", в ЗНП "Сомзтурбогаз". Економічний ефект від упровадження склав 77,5 тис.крб. /в цінах 1991 р./.

I.8. Публікації. На тему дисертації надруковано 15 робіт загальним обсягом 5,55 д.а.

I.9. Об'єм і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновку і додатків; має 146 сторінок машинописного тексту, список літератури, таблиці, рисунки.

2. ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовані мета і завдання, предмет, об'єкт та методика дослідження, викладені наукова новизна дисертації та практична цінність її результатів.

У першому розділі - "Управління матеріальними ресурсами, маркетингова стратегія" - визначена роль маркетингу у виробничо-комерційній діяльності підприємств в умовах становлення ринкових відносин; обґрунтована необхідність розробки та використання маркетингової концепції ресурсозберігання; зроблено огляд опублікованих досліджень з проблем зниження матеріаломісткості продукції та її оцінки.

У другому розділі - "Аналіз ресурсозберігання на підприємствах машинобудування" - проведено аналіз руху матеріальних

ресурсів між підприємствами країн СНД. На основі досліджень зроблена оцінка стану договірної дисципліни на підприємствах Харківського регіону, досліджено вплив прямих тривалих господарських зв'язків на оціночні показники виробничо-господарської діяльності підприємств. Проаналізовано якість матеріальних норм, які застосовуються на підприємствах, розроблені підходи до проведення комплексного дослідження діючих норм. Досліджено стан складського господарства підприємств, застосовано елементи теорії масового обслуговування при виявленні недоліків його організації, розроблено заходи щодо автоматизації управління рухом металу на складі.

У третьому розділі - "Дослідження впливу маркетингової стратегії на економію матеріальних ресурсів" розроблено основні напрямки діяльності машинобудівних підприємств, які функціонують у межах маркетингової ресурсозберігаючої стратегії; визначено напрямки оптимізації внутрішньозаводського матеріального потоку з використанням принципів логістики; розроблено практичні рекомендації щодо автоматизації обліку руху матеріальних цінностей на підприємствах та управління виробничими запасами. Запропоновано критерії оцінки ефективності управління матеріальними потоками. Розроблено рекомендації щодо адаптації нормативної бази використання матеріальних ресурсів в умовах ринкової економіки. Визначено напрямки удосконалення матеріально-технічного забезпечення підприємств на основі використання маркетингу та функціонально-вартісного аналізу. Показано роль ФВА в розробці та реалізації маркетингової стратегії на підприємствах. Визначено напрямки оптимізації технологічного фактору ресурсозберігання, вивчено досвід розвинених країн у вирішенні цієї проблеми. Запропоновано заходи щодо реалізації

концепції екологічного стійкого розвитку в Україні, прокоментовані нормативні акти, що стосуються питань екологізації вітчизняної економіки.

У висновках узагальнено та викладено результати проведених в дисертаційній роботі досліджень.

3. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Обґрунтована необхідність застосування маркетингової стратегії при розробці та реалізації резервів економії матеріальних ресурсів. Для промислових підприємств маркетинг стає якісно новою філософією організації та управління виробничою, а також комерційною, діяльністю. Вирішальним при цьому є розвиток маркетингу як загальної концепції, яка об'єднує всі передумови успіху підприємства в умовах ринку /інформаційні, кадрові, організаційні, фінансові/ відповідно до вибраної стратегії. Використання маркетингового циклу в межах оптимальної маркетингової стратегії дозволить підприємствам забезпечити погодження сфери маневрування матеріальними ресурсами з урахуванням виконання виробничої програми. /при розробці якої провідну роль грає маркетинг/.

Умовою виживання підприємств стає створення маркетингової служби, діяльність якої повинна бути спрямована на отримання додаткового прибутку, який, як свідчать дослідження, може перевищити результати роботи підприємства до його утворення.

Розробка та реалізація оптимальної маркетингової стратегії є умовою інтеграції у ринок, яка забезпечує багатоканальний та гнучкий вплив ринкового механізму на підвищення ефективності

ресурсоспоживання. Використання маркетингової стратегії забезпечить переорієнтацію машинобудівних підприємств України на кінцеві соціальні результати /подальше збільшення частки випуску товарів народного споживання, пріоритетний розвиток наукомістких галузей машинобудування, виробництво техніки для переробки та збереження сільськогосподарської продукції/.

3.2. Досліджено рух матеріальних ресурсів між країнами СНД, обґрунтовано напрямки оптимізації управління матеріальними потоками. Рух матеріальних потоків між країнами СНД відповідає колишній міжреспубліканській інтеграції, тому що більшість промислових підприємств колишнього СРСР залежить від взаємних поставок. Але ефективному товарообміну перешкоджає неналагодженість існуючої системи фінансових розрахунків, економічний спад, тяжке фінансове становище та зростання фінансової заборгованості. За даними статистичних органів, в Україні середньодобове виробництво таких важливих видів продукції, як труби сталеві, кувально-пресові машини, трактори скоротилось за перше півріччя 1993 р. відповідно на 24, 18 та 40%. Дефіцит розрахункового торговельного балансу України за 1993 р. склав 18,6 трлн.крб., по торговельних операціях - 31,5 трлн.крб., серед яких з Росією - 11,9 та 24,8 трлн.крб. Через заборгованість України Росії, в останні дні серпня - початку вересня, практично припинились поставки нафти з Росії. Її постачання в межах клірингових поставок склало 25-30% від потреб, поставки газу скоротились до 25-30% запланованого обсягу.

Розрив зв'язків між підприємствами країн СНД обумовив дефіцит матеріалів та комплектуючих виробів. На ринку СНД, Балтії та Грузії попит на промислову продукцію значно перевищував пропозицію. По енергоносіях, паливно-мастивних матеріалах

/ПММ/, продукції чорної та кольорової металургії, хімічної та нафтохімічної продукції співвідношення між попитом та пропозицією було відповідно: 3,5 та 3%; 20,4 та 7,1%; 14,2 та 4,6%.

З переходом на прямі господарські зв'язки між підприємствами країн СНД значно зросли обсяги зустрічних, далеких, вторних та інших нерациональних перевезень. Значно зросла дальність перевезень продукції по залізниці: чорних металів - на 2%, цементу - на 21%, лісних вантажів та хімічної продукції - на 5%. Особливого значення набуває оптимізація поєднання державного регулювання матеріалопотоками з господарською ініціативою та зацікавленістю учасників товарообміну. Розвиток інтеграційного управління рухом товарів дозволяє скоротити нерациональні складські перевалки не менше, ніж в 1,2-2 рази.

Доцільним є розвиток логістичного напрямку в діяльності організацій та підприємств МТЗ і збуту. Методи логістики з рационалізації матеріальних потоків та запасів у Франції застосовуються на 48% промислових та торговельних підприємствах, в Німеччині /західні території/ - на 78%. Логістика формує комплекс взаємопов'язаних функцій по формуванню, організації та реалізації процесу матеріалопотоку визначає носіїв функцій та критерії ефективності їх реалізації - мінімальний рівень сукупних витрат на переміщення продукції.

Розроблено практичні рекомендації по застосуванню принципів логістики в управлінні внутрішньозаводським матеріальним потоком. На прикладі діяльності Харківського заводу тракторних самохідних шасі розроблено блок-схему автоматизації процесів обліку матеріальних цінностей та обліку надходження і руху металу на складі.

Залишається актуальною проблема оптимізації виробничих

запасів. На прикладі готового прокату чорних металів розраховано, що витрати на утримання та збереження запасів у середньому складають 37,5% від рівня сукупних витрат на переміщення продукції. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 19 квітня 1993 р. № 279 "Про нормативи запасів товарно-матеріальних цінностей державних підприємств та установ та джерел їх покриття" розроблено типовий порядок визначення норм запасів. При визначенні норм виробничих запасів доцільно мати на увазі: умови постачання та збуту; віддаленість постачальників та споживачів; транспортні умови; час, необхідний для підготовки матеріалів для застосування у виробництві; періодичність введення матеріалів у виробництво; тривалість виробничого циклу та розподілу його між підрозділами підприємства.

Структура сукупного запасу повинна передбачати збільшення частки товарного запасу оптово-торговельних організацій /в 1,5-3 рази/ порівняно з виробничими запасами. Структура сукупного запасу визначається співвідношенням транзитної та складської форм поставок на підприємстві. Дослідження стану прикріплення металопродукції в об'єднанні "Харківметал" виявило, що за станом на 24.04.1993 р. транзитна форма поставок складала: з прокату чорних металів - 82,5%, з сортового прокату - 42,5%, з листового прокату - 89,0%, з якісного прокату - 92,9%. Транзитна форма поставки приймається далеко не завжди обгрунтовано. Це пов'язано зі значним збільшенням номенклатури матеріалів, що постачаються, та утворенням великих обсягів споживання. Якщо ж цю потребу в матеріалах представити в специфікованому вигляді, то доцільність складської форми поставок стане явною.

Критерієм ефективності управління матеріалопотоками про-

понується вважати надійність постачання підприємства-постачальника. В роботі наведена блок-схема розрахунку надійності постачання.

3.3. Розроблено пропозицію по удосконаленню нормативної бази витрат матеріалів. В умовах ринку ціла низка вимог ставиться до нормативного господарства матеріалів, основна з яких - повна відповідність зміненим умовам зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств.

Аналіз якості матеріальних норм, які застосовуються на виробництві, проведений на кількох машинобудівних підприємствах Харкова /ХТЗ, "Серп і молот", верстатобудівний завод, ДПЗ №8, ХЕЛЖ, ХЗТСШ, ХЕМЗ/ веде до однозначного висновку: рівень норм не відповідає вимогам системи управління. Зіставлення планових норм витрат основних груп матеріалів /прокату чорних металів, труб сталевих, прокату кольорових металів, лиття чавунного/ за 1991, 1992 рр. з їх фактичним виконанням дає показник Π /%/ - похибку, або відносне виконання планових норм.

$$\Pi = \frac{H_{\text{пл}} - H_{\text{ф}}}{H_{\text{пл}}} \times 100\%$$

де $H_{\text{пл}}$ - планова норма витрат, т;

$H_{\text{ф}}$ - фактична норма витрат, т.

В результаті розрахунків встановлено нормальний закон розподілу норм витрат матеріалів за рівнями похибок /математичне очікування дорівнює 7%, середньоквадратичне відхилення - $\sigma = 15,82\%$, імовірність нормального закону дорівнює 95%/ , що вказує на те, що: по-перше, в ході нормування корективи норм витрат були допущені в незначній кількості, по-друге, перебільшення норм витрат в середньому на 7% мало систематичний

характер.

Обгрунтовано необхідність та запропоновано порядок комплексного дослідження діючих норм за критеріями прогресивності, економічності, напруженості, динамічності, наукової обгрунтованості та рівня матеріальних витрат. Вважаємо, що результати аналізу відображають відсутність наукової організації нормативного господарства з матеріальних ресурсів, в основі якого повинні бути покладені такі ознаки: класифікація норм, застосування розрахунково-аналітичного методу; оновлення норм за рахунок упровадження більш прогресивних та економічних варіантів; включення нормативного господарства підприємств в АСУВ як його підсистеми; відповідність ринкової стратегії підприємства.

Управління процесом удосконалення нормативної бази витрат матеріалів пропонується забезпечити за допомогою сіткового планування, що базується на зображенні програми та послідовності виконуваних робіт за допомогою сіткового графіку.

3.4. Проведено аналіз складського господарства та обгрунтовано пропозиції щодо його удосконалення. Важливим завданням складського господарства промислових підприємств є пошук та усунення причин, що породжують зниження якості матеріальних ресурсів, що надходять. Основною метою організації робіт на стадії розвантаження та приймання матеріалів є максимальне скорочення часу простою транспортних засобів, покращання застосування навантажувально-розвантажувальних механізмів, виробничого персоналу в процесі розвантаження продукції, що надійшла на склад.

В умовах машинобудівного виробництва основна маса матеріальних ресурсів, покупних виробів, палива надходить по залізниці на під'їзні колії підприємств. Тому головна увага повинна

приділятися підготовці до надходження продукції таким способом, до організації розвантаження саме цих транспортних засобів.

Застосування теорії масового обслуговування підчас проведення досліджень на ХМЗ "Серп і молот" дозволило встановити показний закон розподілу часу розвантаження залізничних вагонів, більшість з яких розвантажуються протягом 5-7 годин. Однак, особливості розвантаження та умови надходження деяких матеріалів призводять до простоїв деяких вагонів протягом 10 діб. Основною причиною систематичних простоїв вагонів на цьому підприємстві є неуккомплектованість бригади вантажників /до складу якої входять працівники ЗЦ, комірники цехів-споживачів матеріалу, що поступає/ в другу зміну.

Основними заходами, що сприяють, підвищенню ефективності розвантаження транспортних засобів вважаємо: включення до договорів на поставку пункту про обов'язок постачальника телеграфувати про наступне надходження матеріалів; проведення необхідної підготовки до приймання вантажу, включаючи забезпечення фронтів, площі, де має проходити розвантаження, вагового та іншого обладнання; розробку та упровадження технологічних режимів, що деталізують процес розвантаження транспортних засобів за операціями, переходами, які регламентують його за часом, за обладнанням, яке використовується, за кваліфікацією робітників, оформлених в спеціальних картах.

В процесі удосконалення складського господарства важливе використання ЕОМ для обліку руху матеріальних цінностей. Аналіз систем обліку руху матеріалів на складах, що застосовується на машинобудівних підприємствах України, виявив низький рівень застосування засобів автоматизації. На прикладі До-нецького заводу легких металевих конструкцій розроблена блок-

схема програми *DVIG* - руху металу на складі.

3.5. Здійснена оцінка виконання договорів окремими поставальниками. Аналіз виконання договірних зобов'язань по поставках матеріалів на ВО "Серп і молот" виявив низький рівень договірної дисципліни. Договірні зобов'язання по поставках таких важливих груп матеріалів, як сталь сортова холоднотягнута, стрічка сталева, дріт сталевий, прокат кольорових металів, виконані, відповідно, на 60, 57, 18 та 50%.

Низька договірна дисципліна призводить до таких негативних наслідків, як утримання перебільшених запасів; заміна матеріалів; простої, скрутність економічних наслідків яких безпосередньо пов'язана з їх тривалістю; зростання матеріаломісткості, трудомісткості, вартості продукції, зниження її якості; неритмічна робота; невиконання виробничої програми.

Досліджені тенденції зміни втрат від дефіциту матеріальних ресурсів в залежності від тривалості дефіцитної ситуації.

Аналіз структури недопоставок за договорами виявив, що найбільшу питому вагу становлять недопоставки, пов'язані з порушенням вимог Державних стандартів /53,4%/; з порушенням асортименту продукції /30,5%/; з порушенням строків /8,1%/. Вважаємо, що важливим напрямком роботи відділу постачання повинен стати аналіз виконання плану поставок в розрізі поставальників та причин недопоставок в умовах чітко налагодженого обліку зобов'язань за кожним договором, його автоматизації та механізації.

Для оцінки виконання договірних зобов'язань по поставках продукції пропонуємо застосовувати комплексний показник

$K_{\text{комп}}$:

$$K_{\text{комп}} = /I - K_{\text{н}}/ \times K_{\text{ас}} \times K_{\text{к}},$$

де $K_{\text{н}}$ - коефіцієнт невиконання зобов'язань по поставках в установлені строки;

$K_{\text{ас}}$ - коефіцієнт виконання зобов'язань по асортименту;

$K_{\text{к}}$ - коефіцієнт виконання зобов'язань по якості продукції.

Відзначимо, що часткові показники повинні бути узгоджені між собою.

Встановлені основні причини низької договірної дисципліни на машинобудівних підприємствах:

загальний економічний спад, гострий дефіцит матеріалів, без яких неможливий процес виробництва;

прийнятий порядок відвантаження постачальником продукції споживачам /необхідність накопичення контейнерної або вагонної норми/ призводить до зриву строків відвантаження;

недоліки в організації виробництва, праці та управління на підприємствах-постачальниках;

диктат постачальника при укладанні договорів.

Визначення втрат від дефіциту матеріальних ресурсів на підприємствах ускладнене: відсутній деталізований облік таких втрат, не всіх їх можна безпосередньо виміряти. В цьому зв'язку у сучасній господарській практиці зовсім недостатньо використовується така форма відповідальності, як стягнення збитків з постачальників підприємствами-споживачами. В існуючій системі штрафних санкцій порушується основний принцип - принцип неминучості штрафних санкцій. Умовою укладання договорів все частіше стає відмова підприємства-споживача від пред'явлення санкцій у випадку зриву постачальником поставок матеріалів та комплектуючих.

Економічний механізм підвищення договірної дисципліни повинен охоплювати всі рівні управління: державний, рівень підприємств-постачальників та підприємств-споживачів.

3.6. Запропонована система матеріального стимулювання виконання договірних зобов'язань, економії матеріалів, збору та утилізації відходів. В системах матеріального стимулювання на підприємствах повинні широко застосовуватися шкали стимулювання, що базуються на функціях заохочення та встановлюють залежність розмірів премій від рівня виконання договірних зобов'язань, від розміру економії матеріальних ресурсів.

Крім цього, перехід структурних підрозділів підприємств на внутрішньозаводський госпрозрахунок дозволить використовувати такий метод матеріального стимулювання, як розподіл загального відсотку недовиконання плану поставок продукції відповідно до договорів /відсотку зниження матеріаломісткості продукції/ між складовими підрозділами.

Поряд з зацікавленістю в точному виконанні договірних зобов'язань преміальні системи у зв'язку з поставками повинні забезпечувати стимулювання поліпшення умов поставки згідно з побажаннями споживачів продукції.

В роботі розроблені заходи щодо матеріального стимулювання збору та утилізації відходів на підприємствах.

3.7. Досліджено вплив нової технології на економію ресурсів. Важливим напрямком економії ресурсів є оптимізація технологічного фактору ресурсозберігання. Комплексна механізація та автоматизація виробничих процесів, хоч і є очевидною тенденцією розвитку промисловості, все ще не стали переважаючими.

Тільки кожне шосте підприємство України є комплексно механізованим, автоматизованим або комплексно автоматизованим, а в ма-

шинобудуванні - лише приблизно кожне п'ятдесятє.

В роботі дається огляд ресурсозберігаючих, маловідходних та безвідходних технологій, використання та удосконалення яких є основним напрямком реалізації технологічного фактору ресурсозберігання. Рівень оптимальності технологічного процесу на підприємстві повинен визначатися ступенем наближення його до маловідходної або безвідходної технології. Розроблена блок-схема алгоритму аналізу використання матеріалів за критерієм умовної маси технологічних відходів.

Значна економія матеріальних ресурсів отримується при проведенні функціонально-вартісного аналізу /ФВА/, об'єктом якого є продукція /конструкція виробів/ та технологічні процеси її виробництва. При проведенні ФВА продукції та технологічних процесів питома вага економії, що припадає на матеріали, складає, відповідно, 57 та 32%. Досвід проведення ФВА на підприємствах машинобудування свідчить, що економічно доцільно досліджувати від 25 до 50 варіантів виготовлення виробів. В роботі наведена блок-схема алгоритму вибору оптимального з варіантів конструкції виробів, матеріалу та технологічного процесу їх виготовлення, який забезпечував би виконання потрібної функції з мінімальними витратами.

Доцільно використовувати досвід розвинених капіталістичних країн по складанню інформаційних довідників, які містять в собі спеціальні знання /способи отримання відливок деталей, елементи конструювання в машинобудуванні, економіко-математичні методи, електронно-обчислювальна техніка та ін./ в сфері економії матеріальних ресурсів.

3.8. Визначені напрямки природоохоронної діяльності на машинобудівних підприємствах. Важливість ресурсозберігаючих

безвідходних технологій полягає в тому, що при їх використанні отримується економічний та екологічний ефект. На відміну від традиційного підходу, для якого наріжним каменем є питання переробки відходів та викидів після їх утворення, принципово новий підхід до природоохоронної діяльності націлює на безвідходність та мінімізацію викидів; на скорочення споживання сировини та енергії за рахунок удосконалення або принципової зміни основного технологічного процесу.

Проект концепції національної програми охорони навколишнього природного середовища України, розроблений Міністерством охорони навколишнього природного середовища, містить в собі чітко сформульовані принципи положення державної політики в даній сфері; перераховуються завдання природоохоронної діяльності та конкретний план їх реалізації з визначенням мети, пріоритетів, послідовності здійснення завдань та очікуваних результатів на кожному етапі; визначений механізм здійснення природоохоронної політики та вимоги до всіх необхідних видів його забезпечення: правового, технічного, організаційного, фінансово-економічного, кадрового.

Закон "Про охорону атмосферного повітря" /1992 р./, прийнятий Верховною Радою, визначив правові, організаційні основи, а також екологічні вимоги не тільки в частині, що передбачає більш жорсткі санкції за шкідливі впливи на атмосферне повітря, але й в питаннях його раціонального використання для виробничих потреб, визначаючи повітряне середовище як сировину основного виробничого призначення. Однак, треба відзначити, що прийняті закони не є законами прямої дії, під статті законів не розроблені загальнодержавні правові, технічні та науково-методичні документи. Необхідним вважається створення нових галузей про-

мисловості, яких на Україні практично не існує, як не існує й самого поняття "екологічний бізнес". Необхідно створити спеціалізовані державні та приватні підприємства екологічної промисловості, на це треба зорієнтувати підприємницьку діяльність та вкладання інвестицій. Необхідно більшу увагу приділяти методам розрахунку економічних та соціальних втрат від шкідливих викидів та відходів виробництва, від збільшення захворювань населення; розрахунку економічної ефективності екологічних капітальних вкладень та впливу природоохоронної діяльності та техніко-економічні показники передових підприємств.

3.9. Розглянуто проблему забезпечення підприємств паливно-енергетичними ресурсами.

Україна, як і багато інших колишніх республік СРСР, що не мають достатньої для задоволення власних потреб паливно-енергетичної бази, протягом багатьох років була значним імпортером ПЕР. На сьогоднішній день непогашена фінансова заборгованість з боку України країнам-експортерам призвела до різкого скорочення обсягу поставок: газу - у 2 рази, паливного мазуту - на 93%, вугілля - на 22% / за станом на жовтень 1993 р. порівняно з 1992 р./ . Погіршення постачання електростанцій паливом, невідрегульованість взаємних платежів /заборгованість споживачів за енергію у жовтні збільшилась з 384 мільярдів карбованців до 561, а прострочена заборгованість енергопідприємств за паливо - з 345 до 679 млрд.крб./ призвели до подальшого поглиблення енергетичної кризи, що негативно позначилось перш за все на сфері матеріального виробництва. На підприємствах машинобудівного комплексу перебої в постачанні ПЕР викликали зупинки виробництва, зриви договорів про поставки продукції, погіршення фінансового становища. Рішення проблем постачання ПЕР підприємствам можливе лише в межах взаємо-

вигідного співробітництва з країнами СНД з урахуванням реально-го розташування паливно-енергетичних ресурсів та спеціалізації і кооперації підприємств, що сформувалися. Прикладом цього може бути погашення Україною фінансової заборгованості за рік Туркменістану постачанням матеріально-технічних ресурсів на кліринговій основі.

4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ НАДРУКОВАНІ

В ТАКИХ РОБОТАХ:

4.1. Колодізева Т.О. Анализ эффективности использования материалов в системе маркетинговой деятельности предприятий: Тези доп. Укр. наук.-практ.конф. "Маркетинг та управління інноваціями" 28-29 вересня 1993 р., ч. I. - Харків, 1993. - С.16.

4.2. Колодізева Т.О., Смирнова А.С. Основные направления маркетинговой стратегии промышленных предприятий: Тези доп. Укр.наук.-практ.конф. "Маркетинг та управління інноваціями" 28-29 вересня 1993 р., ч. I. - Харків, 1993. - С. 17.

4.3. Клепікова Л.О., Колодізев О.М., Колодізева Т.О. Комплексный подход к решению проблем создания рынка средств производства // Економіка та організація промислового виробництва. - Респ.міжвід.наук.-техн.зб. - Київ, 1993. - С. 36-40.

4.4. Колодізева Т.О. Проблемы материально-технического обеспечения промышленных предприятий: Тези доп. Укр.наук.-практ.конф. "Проблеми підготовки кадрів в умовах ринкової економіки" 29-30 вересня 1992 р., ч. I. - Харків, 1992.- С.55-56.

4.5. Конов С.С., Клепікова Л.О., Колодізева Т.О. Оптимизация производственной программы малого предприятия в условиях либерализации цен: Тези доп. Укр.наук.-практ.конф. "Проблеми

підготовки кадрів для роботи в умовах ринкової економіки" 29-30 вересня 1992 р., ч. I. - Харків, 1992. - С. 67-68.

4.6. Петряєва З.Ф., Колодізева Т.О. Проблемы нормирования материальных ресурсов в новых условиях хозяйствования. - Харків; Харк.інж.-екон.ін-т Мін.вищ. та сер.спец.освіти УРСР, 1991. - 15 с. Деп. в УкрНІІНТІ.

4.7. Кириш О.В., Серікова Т.М., Грицай Т.О. Снижение материальных затрат в условиях второй модели хозрасчета: Тези доп. до зонального семінару "Удосконалення господарчого механізму ресурсозбереження" 4-5 червня 1990 р. - Пенза, 1990. - С. 29.

4.8. Сердюков К.Г., Грицай Т.О. Проблемы загрузки производственных мощностей // Підвищення ефективності механізації та автоматизації технологічних процесів в умовах технічного переозброєння виробництва". - Тези доп. - Харків, 1987. - С. 59-61.

4.9. Сердюков К.Г., Грицай Т.О. Режимы труда и ресурсы производства // Профспілки СРСР та удосконалення господарчого механізму": Тези доп. - Харків, 1988. - С. 105-106.

4.10. Грицай Т.О. Совершенствование нормирования - резерв снижения материалоемкости продукции: Progr. та анотації доп. міжвуз.наук.конф. "Удосконалення методів господарювання в умовах інтенсифікації виробництва" 13-15 травня 1986 р. - Харків, 1986. - С. 24.

4.11. Грицай Т.О. Роль нормирования в снижении материалоемкости продукции // Економічні проблеми роботи підприємств у нових умовах господарювання. - Київ, 1988. - С. 73-78.

4.12. Коршунов В.І., Бондаренко О.П., Грицай Т.О. Роль экономических рычагов в повышении эффективности использования основных фондов: Тези доп.рес.наук.-практ.конф. "Проблеми удо-

сконалення відтворення основних фондів на сучасному етапі",
ч. I. - Харків, 1985. - С. 105.

4.13. Коршунов В.І., Бондаренко О.П., Грицай Т.О. О совершенствовании стимулирования труда работников бухгалтерии за снижение материалоемкости // Наукова організація праці бухгалтерів. - Устинов, 1985. - С. 73-74.

4.14. Коршунов В.І., Грицай Т.О. Учет уровня качества продукции при оценке и экономическом анализе ее материалоемкости// Удосконалення теорії та практики економічного аналізу в промисловості. - Донецьк, 1985. - С. 264-266.

4.15. Коршунов В.І., Грицай Т.О. Экономические проблемы систем управления качеством продукции // Методи рішення завдань оперативного управління в АСУ галузевого та міжвідомчого рівней. - Москва, 1984. - С. 147-149.

Грицай

КОЛОДІЗЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА ЕКОНОМІКУ
МАТЕРІАЛІВ

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

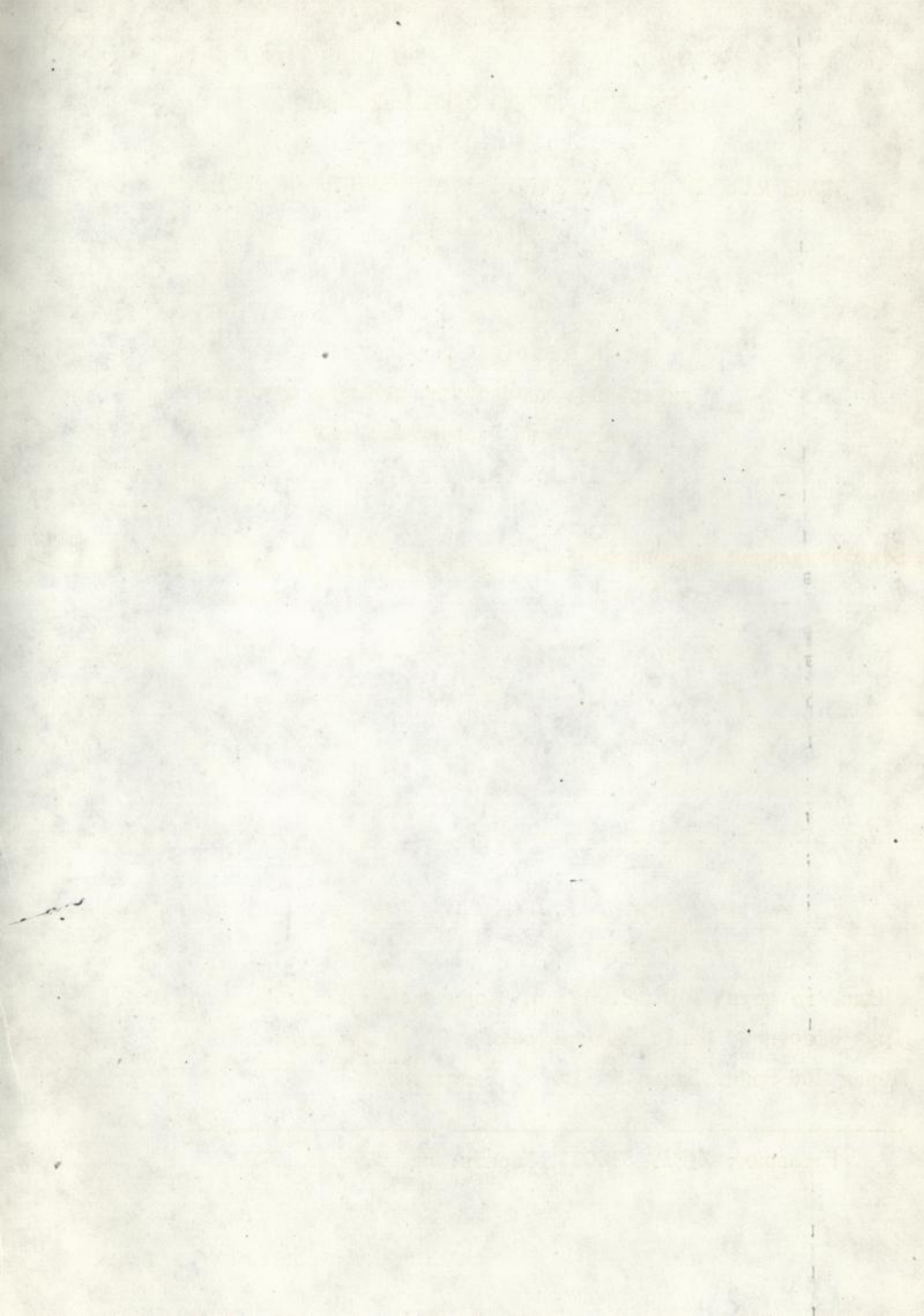
Відповідальний за випуск
професор

М. І. Чугаєнко

Підп. до друку 27.12.1993 р. Формат 60 x 84 I/I6.
Друк офсетний. Папір типографський. Об'єм I,0 д.а.
Тираж 100 прим. Заказ № 188 . Безплатно.

Ротапринт ХІЕІ, ЗІ000І, Харків, пр. Леніна, 9-а.

КОЛОДІЗЕВА ТЕТЬКА ОЛЕКСАНДРІВНА

ВІДКРИТТЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА ЕКОНОМІЧНОМУ
МАТЕРІАЛІ

Автореферат

дисертації на здобуття спеціального ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

професор

М. І. Чубинська

Відп. за друку 17.12.1993 р. Формат 60 x 84 1/16.

Друк офсетний. Папір типографський. Об'єм 1,6 д.а.

Тираж 100 прим. Заказ № 196. Безплатно.

Віддруковано ХІНІ, ЗІОСОУ, Харків, пр. Леніна, 9-а.

459489

AB 29.108

AB 29.108